

מכון
סמיכה

גיוש
ככל אחד

עולם
החוכמה

עולם ההלכה

כ"ה מנחם-אב תשפ"ו

שבת קודש פ' ראה

גיליון פ"ג

עולם התשובה

לקט שאלות ותשובות

עולם הכהונה

הרב חיים אברהם זאקוטנסקי ר"מ במכון סמיכה ורב דק"ק השיבנו ניו יורק

The Shofar of Elul: Its Source, Its Reasons, and Its Halachic Details

Rabbi M.M Prescott Rosh Yeshiva Machon Smicha

As Chodesh Elul begins, Klal Yisrael shifts gears — from the summertime pace into the focused mindset of the Yamim Noraim. The first jolt of Elul, one that inevitably rouses us from our summer routine, comes with the first shofar blast following Shacharis on Rosh Chodesh Elul. Its haunting tremor cuts through the ease of the summer and resets us onto a trajectory of Avodas Hashem, rising steadily toward the Yamim Noraim.

The Alter Rebbe (Likutei Torah Ra'eh 32:2) offers a mashal to illustrate what can be achieved specifically during Elul, before the Yamim Noraim themselves arrive: When a king comes to visit, before he arrives in the city, the people of the city go out to greet him and receive him in the field. At that time, anyone who wishes to go out and greet him may do so — he receives everyone with a pleasant expression and shows a smiling face to all. Then, as he travels toward the city, they walk behind him. Afterward, when he comes to his royal palace, no one may enter except by permission, and even then only the choicest of the people, the select few.

Let us not, then, wait for Rosh Hashanah and Yom Kippur to arrive. Let the shofar of Elul point us in the right direction now, and remind us of the singular opportunity this month affords — an opportunity not to be allowed to pass unused.

The Source of the Minhag

The sounding of the shofar during Elul is discussed by the Rishonim, most prominently the Rosh (Rosh Hashana 4:14). Though the Gemara makes no mention of it, the minhag appears already among the Geonim — see, for example, the Shibolei HaLeKet (Rosh Hashana 281), citing the Megillas Setarim of Rabbeinu Nissim Gaon. In fact, the minhag of *tekias* shofar in Elul is likely among the oldest minhagim we possess, dating back to shortly after Matan Torah.

The Pirkei D'Rabbi Eliezer (Perek 46) describes what transpired in the *midbar* during the period following the *cheit ha'eigel*: After the forty days Moshe Rabbeinu took the Luchos and descended into the camp on the seventeenth of Tammuz, and he broke the Luchos in pieces... He then spent forty days in the camp, until he had burnt the Eigel, and powdered it like the dust of the earth... And on Rosh Chodesh Elul, Hashem said to him, "Come up to Me on the mountain," and they sounded the shofar throughout the camp, because Moshe had ascended the mountain, so that the people would not go astray again. Hashem was exalted by that shofar... Therefore, the Chachamim instituted that the shofar be sounded on Rosh Chodesh Elul every year.

The original sounding of the shofar, then, served as a reminder to remain vigilant and not repeat the earlier failing. The shofar, with its natural penetrating quality, is capable of stirring the emotions of its listeners, and it was employed then to awaken within Klal Yisrael a sense of *yiras Shamayim*. As the Midrash notes, this practice has remained fixed within Klal Yisrael.

כהן חיילי צה"ל שהרג עכו"ם בשעת המלחמה

מהו לנשיאת נפיים

כתב המחבר (סימן קכ"ח סעיף ל"ה) כהן שהרג את הנפש אפילו בשוגג, לא ישא את כפיו, אפילו עשה תשובה. הגה וי"א דאם עשה תשובה נושא כפיו, ויש להקל על בעלי תשובה שלא לנעול דלת בפניהם, והכי נהוג (טור ורש"י והרבה פוסקים אגור ובי").

כהן שהרג את הנפש וכו' לא ישא את כפיו- הנה דנו הפוסקים אודות חיילי צה"ל שעומדים במשמר, דבשעת המלחמה כמעט ברור שהרגו מחיילי האויב, האם פסולים הם מנשיאת כפים מהדין של השלחן ערוך הנזכר למעלה שכהן שהרג את הנפש אינו נושא כפיו לברך את ישראל. [ומבואר משו"ת רבי לוי בן חביב שאפילו אין עדים שראוהו שהרג את הנפש, כל שידוע בעצמו שהדבר אמת שהרג את הנפש לא ישא כפיו, הביאו דבריו במגן אברהם כאן ס"ק נ"ג].^[1] וראיתי שכמעט בפה אחד התירו הפוסקים מכמה טעמים ובעזרי"א אבאר כל אחד במקומו.

דין ההורג עכו"ם

הנה כיון שבנד"ד הכהן הרג עכו"ם, ולא ישראל, יש לעיין אם הריגת עכו"ם נכלל בההלכה של כהן שהרג את הנפש דלא ישא את כפיו. וכדי לירד לעומק הדין יש להקדים ולברר מהו העונש של מי שהורג את גוי ואם יש על זה איסור רציחה. והנה איתא במכילתא (משפטים פרשה ד') על הפסוק "וכי יזיד איש על רעהו להרגו בערמה וגו'", וז"ל: "רעה להוציא את אחרים [גוים]. איסי בן עקיבא אומר קודם מתן תורה היינו מזהירים על שפיכת דמים, לאחר מתן תורה תחת שהוחמרו היקלו [פ'] שקודם מתן תורה היינו מצווין שלא להרוג עכו"ם אם כן עכשיו נהיו מותרין?], באמת אמרו פטור מדיני בשר ודם ודינן מסור לשמים [אלא ע"כ חייב בדיני שמים]. ומבואר מדברי המכילתא דההורג גוי פטור מדיני אדם וחייב מדיני שמים, וכמו"כ כתב הרמב"ם בהלכות רוצח פ"ב הלכה י"א ע"ש.

ולהלכה כתב הטור (יו"ד ס' קנ"ח) דגוי שיוּרדים לבור אין על הרואים אותם להעלותם "ומ"מ אין מורדין אותם לבור בידים", דהיינו דאסור להורגו. וכתב ע"ז הבית יוסף דמשמע מדברי התוס' דמותר להורגו, ויש איסור רק אם הגוי מקיים ה' מצות בני נח ע"ש. ואף שהט"ז יצא לחלוק על דברי הבית יוסף, וכתב בדבדאי שיש איסור רציחה. אולם הש"ך שם ובנקודת הכסף האריך לקיים דבריו ע"ש.

הרי יוצא לנו דלדעת הבית יוסף והש"ך הנ"ל אין איסור בהריגת עכו"ם כי אם כשמקיים ז' מצוות של בני נח, ואף כבהאי גוונא אין חיוב מיתה. ועיין בשו"ת משנה הלכות (ח"ט ס' שפ"א) שהעיד דבזמן הזה כמעט לא מצוי גוי אחד שישמור ה' מצוות שלהם. וכיון שכן בנד"ד שהכהן הרג אויב שהוא גוי י"ל שמותר ואף מחוייב לישא כפיו ולברך את ישראל. וברוך שכיונתו דכן דעת הפרישה (הובא דבריו בספר מאמר מרדכי ס' קכ"ח ס"ק מ"ג) שכהן שהרג את הנפש שלא ישא את כפיו, זהו בהורג את ישראל, שהרי הראיה שמביא מהפסוק ידיכם דמים מלאו בהורגי ישראל מייר, ע"כ.

וע"ש שכתב על זה הגאון המאמר מרדכי, וז"ל: "אלא דאכתי קשה [דפשיטא דהורג עכו"ם אינו נפסל מנשיאות כפים] שהרי מבואר בפרישה שם בשם הב"י ז"ל דלא למימרא שאסור אלא לומר שאינו מצווה לסבוב להם המיתה, וכפי זה יקשה דמאחר דמותר פשיטא שאינו נפסל מנשיאות כפים אם הרגו. וי"ל דבכאן מיירי אפילו במקיימין שבעה מצוות דקיי"ל התם דאסור לסבוב, והשמענו הרב פרישה כאן דאעפ"י כן כהן ההורג אינו נפסל מנשיאות כפים. הרי לנו דברים מפורשים בשם הפרישה דההורג גוי אינו נפסל מלישא כפיו, והבעל מאמר מרדכי שהוא ג"כ מגדולי הפוסקים סומך את שתי ידיו על פסוק זה של הפרישה ז"ל עד ששואל ע"ז: פשיטא מאי קמ"ל? וטורח לפרש דבריו שכן היה צריך לאשמיענו בזה. [שו"ד שהכהן החיים מעתיק ג"כ דברי המא"מ ע"ש]

אכן עיין בפרי מגדים (אשל אברהם שם ס"ק נ"א) שהביא מהספר צדה לדרך (מבעל הבאר שבע) שכתוב לומר דבהרג עכו"ם יש לומר דאין נושא כפיו ע"ש. וזה מתאים עם מה שמצאתי בספר משך חכמה (משפטים כ"א:ד') דיש איסור רציחה גם בהורג עכו"ם, וכן עיין בשו"ת משפטי עוזיאל או"ח מהדורא תנינא סימן ו' ע"ש.

האחרונים הנ"ל לא ראו דברי הפרישה

איברא המעיין בשו"ת ציץ אליעזר (חי"ד סימן ס') יראה שצייד להתיר בגלל שדברי הפרישה (שהביא המאמר מרדכי) אלו נשמטו ביתר פקודת הטור ע"י פקודת הצנזורה, או מפחדו. ומכיון שכן שנראים הדברים שגם הבעל צדה לדרך וכן הפרי מגדים לא ידעו מדברי הפרישה בזה, אם כן אפשר להחיל על כגון

זה פסקו של הרמ"א בחושן משפט (ס' כ"ה סעיף ב') שפוסק, דאם נמצא לפעמים תשובת גאון ולא עלה זכרונו על ספר ונמצאו אחרים חוללים עליו אין צריכים לפסוק כדברי האחרונים שאפשר שלא ידעו דברי הגאון ואי שמיע להו הדרי בהו ע"ש, ואותו הדבר נאמר איפוא גם בקשר לדברי הפרישה שבנידונו, דמאחר שאנו רואים שכל אלה שצדדו לומר דלא ישא כפיו לא ראו דברי הפרישה שהעלה ההיפך מזה, אם כן אין הלכה כמותם, ואמרין אנו דאילו ידעו מדברי הפרישה הוו הדרי בהו.

והמשיך בזה הציץ אליעזר, וז"ל: "ואלה הדברים אמורים איפוא גם כלפי הצדה לדרך והפרי מגדים ובפרט שהבעל צדה לדרך היה תלמידו של הפרישה ז"ל כדכותב בתשובותיו בבאר שבע סימן ל"ב, ומובא גם בשם הגדולים להחיד"א ז"ל, וכל הסתמכותו של הפרמ"ג בזה הא הוה רק על הצדה לדרך, וא"כ אי אמרינן בדרך כלל, שאילו האחרון היה רואה דברי קודמו בההיפך מדבריו שהיה חוזר בו, וכדברי הרמ"א, הרי בודאי שאמרין בכזאת בתלמיד נגד רבו, באופן שאנו מאחזים בדברי הפרישה בזה וכדברי המאמר מרדכי שסומך את ידיו עליו בסמיכה בכל כחו וכו' ושפיר נושא את כפיו". וכן עיין בשו"ת יחזה דעת (ח"ב סימן י"ד) שבסתם גוי שאינו ידוע שהוא בחזקת שמקיים שבע מצוות של בני נח, נראה שהעיקר שאין לפסול את הכהן ההורגו לנשיאות כפים.

ב. מלחמה שאני

באמת שלנידון שלנו יש עוד טעם גדול להתיר, ע"פ מה שכתב הפרי חדש (ס' קכ"ח ס"ק ל"ה) שאם אנסוהו להרוג, נושא כפיו. ואם כן הרי הכהן שעומד מול צבאות האויב וחשוף לסכנה, אין לך אונס גדול מזה, והבא להרוג השכם להורגו (ברכות סב). וכמו כן כתב הגאון רבי משה פיינשטיין צ"ל בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ב ס"ס קנ"ח) וזה לשונו: "ובדבר כהן שנלקח לצבא בעת המלחמה והרג נפשות במלחמה, פשוט שכשר לישא כפיו, דהא מפורש באנסוהו להרוג שנושא כפיו כדאיתא בפר"ח הוא בבה"ט (ס"ק נ"ט) ובמשנה ברורה (ס"ק קכ"ח) אף שהתם הא היה הדין דיהרג ואל יעבור ועבר ע"ז משום דמכיון שהוא עכ"פ אנוס שלא יענוש מקרא וכו' יכול גם לישא כפיו. וא"כ כ"ש בנלקח לצבא שאדברה היה מחוייב לילך לצבא כדין המלכות ולא עשה שום איסור, שרשאי וגם מחוייב לישא את כפיו והוא דבר פשוט".

וכ"כ הגאון רבי עובדיה יוסף צ"ל בשו"ת יחזה דעת הנ"ל דיין זה עדיף הרבה מנידון הפרי חדש, שהרי אפילו אם אונסים אותו להרוג את חבירו ישראל, יהרג ואל יעבור [וכמו שאמרו על זה בגמ' פסחים דף כה: "מאי חזית דמא דידך סומק טפי, דילמא דמא דחברך סומק טפי"] והיא הלכה פסוקה ברמב"ם פרק ה' מהלכות יסודי התורה, ובשלחן ערוך יורה דעה סימן קנ"ז. ובכל זאת לא נפסל לישא כפיו כיון שאנוס הוא ולא ענה מלבו, אע"פ שעשה שלא כהוגן. כ"ש כאן שכהנים שהם חיילי צה"ל עומדים לגונן על ישראל ועל ארצנו הקדושה, שאין ספק שמצוה רבה הם עושים לקדש פני צבאות האויב הבאים לזרוע הדם ולהשמיד ולהרוג ולאבד אנשים ונשים וטף. וא"כ בודאי ספק שכהנים אלה כשרים לנשיאות כפים, ע"ש.

ג. ספק רוצח

הנה ידוע דלהרבה פעמים אין החייל (הכהן) יודע בודאי שהוא המית האויב, וכמו שהרבה כדורים פגעו (בגוף האויב) בבת אחת, וכו"א לברר אם בא מהנשק של הכהן או מהנשק של אחר. וכיון שאנו מוטל עלינו לברר הדין של ספק רוצח אם מותר לו לעלות לדוכו, או דילמא יש לו דין רוצח ואסור לישא כפיו. והמהרלנ"ח בתשובות (ק"י ז') דן בזה וכתב דאפילו אם הדבר אצלו בספק (שהרג אחר), אסור לו לישא את כפיו, ע"ש.

ספק בדברי קבלה

איברא שיש מקום לדון במה שכתב המהרלנ"ח בפשיטות, שאף

בספק לא ישא כפיו, שהרי דין זה [שההורג נפש לא ישא כפיו] מדברי קבלה למדנו, שנאמר (בישעיהו) "ובפרשכם כפיכם עאלים עיני מכם ידיכם דמאו מלאו", ואם כן באנו למחלוקת הראשונים אם ספק בדרי קבלה כדברי תורה לחומרה או כדברי רבנן לקולא: (א-) כי בתשובת הרשב"א המיוחסת לרמב"ן (סימן רס"ג) מפורש, שדברי קבלה אינם כדברי תורה לענין ספק, ואזלינן בספיקם לקולא. וכן איתא בשו"ת הרשב"ש (ס' שצ"ז) וז"ל: "וכיון דילפינן לה מדברי קבלה משמע דלאו דאורייתא הוא, דבפ"ק דבבא קמא אמרינן דברי קבלה מדברי תורה לא ילפינן, וכיון דהכא ילפינן דאורור הוא חרם מדברי רבלה משמע דחרם לאו דאורייתא הוא." וכ"כ בחידושי הרשב"א (מגילה ה:) בשם הרמב"ן. וכן בשו"ת נודע ביהודה (יו"ד מהדורא תנינא ס' קמ"ו) הוכיח כן מתשובת הרשב"א הנ"ל. וכן ראיתי בשו"ת באר יצחק (יו"ד סימן א' אות ו') דביאר דכן דעת הר"ן, ע"ש. שוב מצאתי שכמו כן כתב בספר ערוך השלחן (יורה דעה ס' ק"י ס"ק ק"ה), וז"ל: "וספק בתקנת נביאים יש להסתפק אי דינם כשל תורה או כדרבנן דמצינו בגמ' דדברי קבלה כדברי תורה דמי, ומ"מ נראה דהולכינן להקל בספיקו וכן נראה דעת הרמב"ן ז"ל בס' תורת האדם וכו' והולכינן בספיקו להקל".

ב-) אולם הגאון הנצי"ב בהעמק שאלה (שאלתא ל"ה סק"ב) כתב, שדעת השאילתות ובה"ג לפסוק בספק בדברי קבלה לחומרא, שדברי קבלה כדברי תורה. וכ"כ הטורי אבן (מגילה ה:) שספק בדברי קבלה אזלינן לחומרא. ובשו"ת תורת חסד מלובלין (או"ח ס' ל"ח אות ח') כתב שאף שהרמב"ן סבירא ליה ספק דדברי קבלה לקולא, מ"מ אין כן דעת הרמב"ם, שהרי פסק (פרק א' הלכות מגילה הי"א): "עיר שהיא ספק מוקפת חומה קוראים ביי"ד ובט"ו, ומברכים על קריאתה ביי"ד בלבד, הואיל והוא זמן קריאתה לרוב העולם". ומדכתב שיש לקרות בשני הימים, אלמא דסבירא להו דספק בדברי קבלה [היינו מגילה שנלמד מדברי קבלה] לחומרא.[2] ומצאתי במשנה ברורה (ס' תרצ"ב ס"ק ט"ז) שכתב בזה הלשון: "כתב הפרי מגדים, ספק אם קרא את המגילה, אפשר לא אמרינן בזה ספיקא דרבנן לקולא משום דהוא דברי קבלה".

על כל פנים נראה שהמהרלנ"ח אזל בשיטת השאילתות ובה"ג וסייעתם דבספק דברי קבלה אזלינן לחומרא, אולם לדעת שאר הראשונים הנ"ל דספק בדברי קבלה לקולא, א"כ יש להקל בנד"ד כשהוא ספק רוצח. ובשו"ת מהרש"ם (ח"ה סימן ל') חישב לפקפק על דברי המהרלנ"ח, דלדברי הרשב"א והנודע ביהודה הנ"ל דספיקא בדברי קבלה אזלינן לקולא, א"כ ה"ה בכהן שספק שהרג אחר דמותר ומחוייב לישא כפיו.[3][4]

סיכום דברינו

הנה דנו הפוסקים (שו"ת יחזה דעת ושו"ת ציץ אליעזר ועוד) אודות חיילי צה"ל שעומדים במשמר, דבשעת המלחמה כמעט ברור שהרגו מחיילי האויב, האם פסולים הם מנשיאת כפים מהדין של השלחן ערוך הנזכר למעלה שכהן שהרג את הנפש אינו נושא כפיו לברך את ישראל. וכולם התירו בשביל כמה טעמים- ראשית: דלפי רוב הפוסקים ההורג גוי יכול לישא כפיו. שנית: ואף לדעת המחמירים, וסוברים דכהן שהרג עכו"ם אסור לו לעלות לדוכו, עכ"פ אם הרג אויב בשעת מלחמה לכו"ע מותר, וכלשונו של האגרות משה "וא"כ כ"ש בנלקח לצבא שאדברה היה מחוייב לילך לצבא כדין המלכות ולא עשה שום איסור, שרשאי וגם מחוייב לישא את כפיו והוא דבר פשוט". ועוד יש לצרף דבנדון כזה שהכהן אינו יודע אם הוא המית האויב או אחר, יש לצרף דעת המהרש"ם דבספק רוצח מותר לו לישא כפיו, דכיון דדין זה של כהן שהרג את הנפש דלא ישא כפיו היינו נלמד מדברי קבלה, ולדעת כמה ראשונים אמרינן דספק בדברי קבלה אזלינן לקולא.

[3] דהוי רק חומרא. והשלחן ערוך- דלא מהני בזה תשובה- אזיל לפי תירץ השני של תוס' הנ"ל, דאסור מעיקר הדין ואינו רק חומרא. [4] שוב הגיע לידי ספר אשרי האיש שהביא מספר מעיר עינים בשם הגריש"ם אלישיב שליט"א דכהן שהיה מעורב בתאונת דרכים שהיו שם הרוגים, והכהן מוספק אם הרג נפש, אע"פ כן רשאי לישא כפיו הן לדעת הרמ"א והן לדעת השו"ע, כיוון שישנה חזקת הגוף שכשר, ע"ש.

[3] וע"ע שם דנתן טעם אחר להקל "דהא לחד תירץ בתוספות יבמות דף ז' וסנהדרין דף ל"ה הוי רק חומרא בעלמא מדרבנן וא"כ פשיטא דבספק מותר". וכוונתו למה שכתב התוס' שם: "דע"כ חזי דאין מחלל עבודה דמעם מזבחי ולא מעל מזבחי ולא ישא את כפיו חומרא בעלמא הוא ועוד דוקא לא ישא את כפיו לפי שהרגו בידו ואין קטיגור נעשה סניגור וכדכתיב בההוא קרא ובפרישכם כפיכם". ובעצם עיין בשו"ת תורת חיים סופר (ס' קכ"ח ס"ק נ"ב) שביאר דהרמ"א- דאם עשה תשובה יכול לישא כפיו- אזיל לתירץ ראשון של תוס הנ"ל

[1] ושאלה זו חמורה בפרט לבני עדות מזרח שהולכים אחר פסקי מרן השלחן ערוך דלא מהני בזה תשובה.

[2] ועיין בשו"ת חתם סופר (אבן העזר סימן ב'), דלמאן דאמר ספקא דאורייתא לחומרא מן התורה, יש לומר דדוקא במה שמפורש בתורה ולא בדברי קבלה, אבל למאן דאמר דספקא דאורייתא לחומרא מדרבנן, יש לומר שנמנו ואסרו בין ספק בדברי תורה ובין ספק בדברי קבלה. וע"ע בשו"ת יחזה דעת ח"ה דף ס"ז שהערה שמפלפל בדבריו ע"ש.

Rosh Chodesh Alone, or the Entire Month?

The Pirkei D'Rabbi Eliezer — the source of this minhag — indicates that the shofar was sounded specifically on Rosh Chodesh Elul, not, as most kehillos practice today, throughout the entire month. Several Rishonim who cite this minhag together with its Midrashic background rule accordingly: the Shibolei HaLeKet (ibid.) and the Daas Zekeinim (Baalei Tosafos, Devarim 10:10) both maintain that the shofar is sounded on Rosh Chodesh alone. The Daas Zekeinim specifies further that it is the first day of Rosh Chodesh – not the second, as this was the day Moshe ascended Har Sinai to receive the second Luchos — the very day the warning shofar was sounded. (Various minhagim exist today as to which day it begins.)

Many Rishonim, however, hold that the shofar is sounded throughout the month. The Rosh (ibid.) states this clearly, though he indicates that the primary takanah of Chazal was for Rosh Chodesh alone, and that the practice for the remainder of the month is a later minhag. In practice, the Rama (O.C. 581:1) rules that the shofar is sounded throughout the month.

Of interest is that the Mechaber omits this minhag entirely. This is consistent with his general approach of following the Rambam and minhagei Sefarad. A brief survey shows that it is specifically the Ashkenazic Rishonim who cite and discuss this minhag, while the Sephardic Rishonim make no mention of it. In the Beis Yosef (ibid.), though, the matter is discussed, since it is cited prominently by the Tur, but in the Shulchan Aruch itself it is omitted. That said, most Sephardic kehillos do in fact observe this minhag — evidence that among Sephardim it was preserved not through any published source, but through an oral mesorah. Some Sephardic kehillos blow twice daily: once following Selichos, and again following davening.

Why We Blow

Several reasons are given for the minhag. First, as the Pirkei D'Rabbi Eliezer indicates, it serves as a zecher to the tekiyas sounded in the Midbar. The Tur, citing the Midrash, adds a second reason: to warn the Yidden to do teshuvah before Rosh Hashana and Yom Kippur, citing the passuk, “Im yitaka shofar ba’ir v’ha’am lo yecheradu” — showing that the sound of the shofar is meant to instill charadah. The Beis Yosef and the Bach discuss why this second reason is necessary at all; the Bach suggests that it comes to explain why the shofar is sounded throughout the month, and not on Rosh Chodesh alone.

Other Rishonim, cited as well by the Tur, offer an entirely different reason: to confuse the Satan. By sounding the signal of Rosh Hashanah a month in advance, we prevent the Satan from kitrug at the actual time, since he can no longer be certain when the day itself will arrive.

A further, more practical reason is given: the sounding serves as preparation for the mitzvah d'Oraisa of tekiyas on Rosh Hashanah itself. The Maharach Ohr Zarua (simman 33) explains this saying: “[the purpose is] so that one should become accustomed to the tekiyas and not err.” Rav Kook (Mitzvos Rei'yah 581) adds that this follows the general principle of sho'alim v'dorshim thirty days before Yom Tov — that one begins engaging with and preparing for a mitzvah a full month in advance.

The Number of Kolos and Their Form

There are different customs regarding how many kolos are sounded during Elul. The Sefer Minhagei Worms (p. 232) records that Tashrat alone is blown, and this is likewise the position of the Mateh Efraim (O.C. 581) and the Kitzur Shulchan Aruch (128:2) — this being the prevalent practice among Ashkenazim. Most Sephardim, however, together with a number of kehillos of Chassidim (Chabad, Chernobyl, Munkatch, Satmar, and others), are accustomed to sound all three full sedarim — Tashrat, Tashat, and Tarat.

This latter custom appears to be rooted in the Bach (O.C. 592), who questions the prior minhag: why don't we blow the complete set in Elul as we do on Rosh Hashanah. He answers that since the blowing in Elul is only minhag, we may rely on the position of Rabbeinu Tam, who holds that even on Rosh Hashanah itself, Tashrat alone would suffice. Implicit in the Bach's question is an assumption that the form of the tekiyas in Elul should mirror that of Rosh Hashanah — presumably on the principle that whatever Chazal instituted, they instituted k'ein d'oraisa. It would seem, then, that this same assumption is what later gave rise to the stringency of performing all three sedarim in Elul as well, so as to fully align it with Rosh Hashanah.

As for the majority who blow Tashrat alone, this can be understood in one of two ways: either they follow the Bach's reasoning and rely on Rabbeinu Tam, or they simply do not accept the Bach's underlying premise that the tekiyas of Elul must match those of Rosh Hashanah. Unlike on Rosh Hashana when there is a chiyuv on every yachid to hear, during Elul the sole purpose is to have the shofar sounded — and therefore no precision is required in either the number or the quality of the sounds.

A parallel to this is the tekiyah sounded at the end of Yom Kippur in which the Ritva (Rosh Hashanah 26b) writes that one not be exact on the amount of kolos, quality of the kolos, and the type of shofar. The same, presumably, holds true for the tekiyas of Elul.

Is Pressuring a Partner to Sell Out a Transgression of Lo Sachmod?

| Rabbi Yosef Dovid Josilowsky

Question: Two people are business partners. One of them wants to end the partnership and tells the other that he is going to buy him out. Is that a problem of Lo Sachmod?

Answer: The B'Tzeil Hachochmah says that if he offers the partner the option of either buying him out or being bought out by him, he would not be in transgression of the prohibition because he is not coveting what his friend has for himself. What he really wants is to end the partnership.

If, however, he only offers the option of selling out to him and he coerces his partner to accept, he may be in transgression of the prohibition.

Is a Pushy Real Estate Broker Guilty of Lo Sachmod?

Question: A fellow owns a house in a desirable area. A real estate broker knows that there are buyers who would be interested in paying a lot of money for this house. He asks the homeowner if he wants to sell, and the initial response is that he's not interested. The broker then knocks on his door every day, pressuring him to sell. Finally, he gives in to the pressure and consents. Has the broker transgressed Lo Sachmod?

Answer: There is a discussion amongst the Poskim whether someone who wants something in order to give it to someone else is in transgression of Lo Sachmod. The B'Tzeil Hachochmah says that this would be Lo Sachmod because the person is taking it for himself and giving it to someone else. In this case, however, the broker does not want the house for himself at all. All he really wants is to make his commission on the sale. Accordingly, it seems that he has not transgressed Lo Sachmod.

If someone wants to buy the house and the broker is pressuring the owner on that person's behalf, the buyer will have transgressed Lo Sachmod, and the broker is guilty of helping him do this aveirah. Still, the broker himself is not in transgression of Lo Sachmod since his only objective is to make money. At the same time, the broker may be guilty of having too much of a desire for money, which has many other undesirable results.

Can One Make A Modaah to Annul a Settlement He Made Under Threat of Being Taken to Secular Court?

Questions: Two individuals have a din Torah and the Dayanim rule in accordance with one of the parties. Afterward, the one who lost the din Torah tells the winner privately that if he doesn't agree to a compromise settlement with him, he will go to a secular court and have the bais din overruled. Under duress, he agrees to the settlement, but before signing, he issues a Modaah that he does not really consent. Will this Modaah negate the settlement?

Answer: Since the individual was given a clear ruling from bais din, there is no ambiguity regarding the amount he is entitled to. Therefore, any settlement he agrees to has the status of a matanah, a gift to the other party. Accordingly, a Modaah should definitely work to negate the settlement. In truth, the mere threat to go to court may not always be considered a real oness. Because neither side can be certain that they will win in court, we cannot automatically assume that the threat is serious enough to deem the settlement a forced one. Moreover, generally speaking, overruling the mutually agreed-upon arbitration of a bais din in a secular court is very unlikely.

Having said this, if the person did go to the effort of issuing a Modaah, this indicates that he did feel pressured by the threat of going to court and the Modaah probably would work to cancel the settlement.

Additionally, nowadays the expense of being taken to court and having to hire lawyers is in itself a very real threat, even if the outcome is uncertain. The Maharsham writes that even in his times, it had become common for litigants to turn to the secular courts even if they were unsure of the outcome. They did so because they knew that the court system is expensive and time consuming, and they hoped to wear down their adversary until he finally gave in to their demands. Therefore, he says that a threat to go to court could be considered a viable threat and it is certainly something that a Modaah would work for, even in a case of mechirah.

The Laws of Duress

| Rabbi Baruch Fried, Dayan Bais Havaad

Defining Duress

Any form of oness, duress, can be used to invalidate a sale, whether the duress is physical or monetary and whether it is applied by non-Jews or Jews.[1]

Threats of Harm

According to most opinions, any credible threat of harm is sufficient to constitute duress.[2] Certainly, if it is clear that someone is ready to act upon a threat, this constitutes duress. An example of this would be if a would-be buyer already took possession of an item and obviously intends to withhold it if the owner does not agree to sell it..[3] As a rule, a Dayan should use his discretion in each case to determine whether a threat is empty or real.[4]

If the threat was that of informing on him to the authorities, it would be considered an oness.[5] Whereas, if the threat was only to bring the matter to a secular court, it would not be considered oness because perhaps the threat will not be followed through with, and even if it is, the ruling could go either way.[6] However, if going to court would involve expenses or losses, then the fact that the ruling could go either way is irrelevant. Also, if the threatening party is a heretic, or has reason to believe that he is permitted to go to court, or has already begun pursuing the matter in court, then it can be assumed that he will follow through on his threat.[7]

Self-Imposed Duress

A claim of duress that invalidates a sale is only legitimate if the duress originates from others. If the seller chooses to sell of his own accord, even if he is doing so because of other pressures, for example, if he sells his property because he is pressured for money, the sale remains valid.[8] There is a dispute among the Poskim as to whether self-imposed duress invalidates a gift.[9] If the giver made it obvious that the gift was being given under duress, or if a moda'ah was made beforehand, all agree that the gift is invalid.[10]

Undoing a Moda'ah

If a seller issued a proper moda'ah prior to a transaction, the transaction may be invalidated even if the seller stated at the time of the transaction that he was selling willingly. However, if the seller invalidated the moda'ah itself, it becomes null and the transaction would remain valid.[11] Accordingly, many halachic contracts include language stating that the parties invalidate all prior moda'os and moda'os of moda'os ad infinitum. Some add an additional clause that the parties hereby invalidate any witnesses that may come forward to testify that there was a moda'ah, which effectively makes it impossible for a Bais Din to ever corroborate any claim of duress.[12]

The Prohibition of Forced Transactions

Lo Sachmod and Lo Sisaveh

The Torah forbids coveting the belongings of others. A Jew is supposed to find joy and fulfillment in the portion Hashem has granted him, and view everything else as completely outside his domain because Hashem has not deemed it necessary for him. [13] Coveting other people's belongings can lead to other significant transgressions, such as taking an item by force or worse.[14] Accordingly, it is forbidden to pressure someone to sell something that he does not want to sell, even if the buyer pays in full. One who does so, transgresses the prohibition of *lo sachmod*. Even if one did not actively pressure the seller, but merely coveted an item and tried to devise a method of attaining it, he has already transgressed a separate prohibition of *lo sisaveh*. [15]

Although it is an act of piety not to covet the possessions of others at all, one does not transgress *lo sisaveh* until he schemes to attain the item and commits to doing so. If one then acts upon his scheme, he transgresses *lo sachmod*. These transgressions only apply to physical possessions that are transferable. For example, if one pressures his friend to teach him wisdom or a skill, he does not transgress *lo sachmod*. [16]

Pressuring someone to give a gift is also *lo sachmod*. Consequently, one may not request a gift from someone who might feel pressured to give it unwillingly, even if they are close relatives such as parents-in-law. [17]

Non-Specific Items

According to most Poskim, *lo sachmod* does not apply to one who desires to obtain an item identical to someone else's, as long as he does not covet that person's own item. [18] In addition, *lo sachmod* applies only to one who covets a specific item or items. A poor person who covets charity from a wealthy person, or one who simply desires to be wealthy, does not transgress *lo sachmod*, because he is not coveting any specific items. However, it would seem that one who specifically covets all the possessions of another, would be transgressing *lo sachmod*. [19]

Lo sachmod is only relevant to the one applying the pressure; a person who sells under pressure does not transgress *lifnei iver*, presumably because the buyer has already transgressed *lo sachmod* by applying the pressure, and the subsequent sale does not add to the transgression. [20]

If one covets an item in order to give it to someone else, he transgresses *lo sachmod*. However, if one does not intend to take possession of the coveted item, but is only applying pressure on behalf of another, as in the case of a broker, he does not transgress *lo sachmod*. [21]

Partners

The Poskim discuss whether *lo sachmod* applies to a partner who pressures his other partners to sell him their shares. In the case of a *gud-oh-igud* offer, where one partner demands that the other partner either buy or sell the whole entity, *lo sachmod* would certainly not apply because the offer gives the other partner the option to buy the whole entity. [22]

-
- [1] C.M. 205:7
 - [2] R' Akiva Eiger, Glosses to C.M. 205:7
 - [3] Sh"ut Rema 22
 - [4] Be'er Heitev C.M. 205:13
 - [5] Sh"ut Rashba 3:102; Mishpat Shalom 205:7
 - [6] Nesivos Hamishpat 205:12
 - [7] Mishpat Shalom 205:7
 - [8] C.M. 205:12
 - [9] Mishkenos Yaakov E.H. 38; Bais Efraim II E.H. 71
 - [10] Bais Efraim Ibid.
 - [11] Rosh Gittin 4:6
 - [12] Based on E.H. 134:2, Bais Shmuel ad loc. 3
 - [13] Shemos 20:14, Ibn Ezra ad loc.
 - [14] Sefer Hachinuch 38
 - [15] C.M. 359:10-12
 - [16] Aruch Hashulchan C.M. 359:8,10
 - [17] Minyan Hamitzvos HaKatzet [Chofetz Chaim] Lo Sa'aseh 40
 - [18] Sh"ut B'tzeil Hachachmah 3:49
 - [19] Sh"ut Divrei Yatziv C.M. 65
 - [20] Sh"ut B'tzeil Hachachmah 3:50
 - [21] Sh"ut Divrei Yatziv ibid.
 - [22] Sh"ut Betzeil Hachachmah 3:47

*In partnership with the Bais Haavad's Yorucha Program To learn more about
Yorucha visit yorucha.org*